

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Sukupuoliulottuvuus Eurooppa 2020 -strategiassa” (oma-aloitteinen lausunto)

(2013/C 76/02)

Esittelijä: **Joana AGUDO I BATALER**

Toinen esittelijä: **Grace ATTARD**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 12. heinäkuuta 2012 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

Sukupuoliulottuvuus Eurooppa 2020 -strategiassa.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 20. joulukuuta 2012.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. tammikuuta 2013 pitämässään 486. täysistunnossa (tammikuun 17. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 200 ääntä puolesta ja 6 vastaan 4:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

ETSK

1.1 kannattaa periaatetta, jonka mukaan Eurooppa 2020 -strategian⁽¹⁾, joka on älykkään, kestävä ja osallistavan kasvun strategia, ja naisten ja miesten tasa-arvostrategian⁽²⁾ tulee vahvistaa toisiaan. Sen vuoksi on välttämätöntä sisällyttää sukupuoliulottuvuus (*gender mainstreaming*) ja erityistoimenpiteitä Eurooppa 2020 -strategian alaan kuuluvien politiikkojen tavoitteisiin, toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin.

1.2 pitää välttämättömänä korjata se puute, että sukupuoliulottuvuutta ei ole käsitelty nimenomaisesti missään Eurooppa 2020 -strategian seitsemästä lippulaivahankkeesta. Komitea pitää sen vuoksi välttämättömänä sisällyttää sukupuoliulottuvuus järjestelmällisesti kansallisiin uudistus suunnitelmiin sekä talouspolitiikan eurooppalaiseen ohjausjaksoon ennen kaikkea silloin, kun taloudellinen tilanne edellyttää politiikkojen toteuttamisen ja resurssien hyödyntämisen tehostamista, kun otetaan huomioon sukupuolten eriarvoisuuden kielteiset vaikutukset talouskasvuun.

1.3 kannattaa maakohtaisia erityissuosituksia, joissa komissio kehottaa jäsenvaltioita korjaamaan kansallisten uudistus suunnitelmien talousarvioita siten, että poliittisissa toimissa otetaan huomioon sukupuolten tasa-arvon periaate. On tärkeää, että tarkistusta ja seuranta koskevilla ministerikokouksissa varmistetaan näiden suositusten soveltaminen ja jatkuvuus ja annetaan näkyvyyttä tasa-arvopolitiikan edistykseen. Tätä varten tulee hyödyntää johdonmukaisesti unionin rahoitusta ja erityisesti Euroopan sosiaalirahastoa.

1.4 suositaa, että seuraavassa monivuotisessa rahoituskehiksessä (2014–2020) myönnetään erityismäärärahat naisten oikeuksien ja tasa-arvon edistämiseen. ETSK:n mielestä rahoituksen

tulee olla riittävää ja näkyvää sen soveltamisen ja avoimuuden takeina, jotta voidaan tukea tasa-arvoa edistäviä politiikkoja, toimia ja hankkeita kaikilla EU:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla.

1.5 katsoo, että kun otetaan huomioon eri maiden, alueiden ja alojen erilaiset konkreettiset tilanteet, on toteutettava toimia, joiden avulla voidaan parantaa yhteiskunnallista tilannetta ja lisätä naisten osallistumista työmarkkinoille, yritysten perustamisen tukeminen mukaan luettuna. Määrällistä ja laadullista potentiaalia tulee tukea Eurooppa 2020 -strategiassa määritetyillä eri aloilla: innovaatio, tutkimus, yleissivistävä ja ammatillinen koulutus, digitaalisyhteiskunta, ilmasto ja vihreä talous, energia, liikkuvuus, kilpailukyky, työllisyys, pätevyudet, sosiaalinen syrjäytyminen ja köyhyys.

1.6 painottaa työmarkkinaosapuolten sitoumuksen ja osallistumisen arvoa unioni-, jäsenvaltio-, alue- ja sektoritasolla sekä eri politiikkojen toteuttamisen kaikissa vaiheissa, jotta voidaan taata tasa-arvon asianmukainen eteneminen kaikissa Euroopan unionin maissa. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja työehtosopimukset ovat perustavan tärkeitä välineitä, joilla sukupuoliulottuvuus sisällytetään kansallisiin uudistus suunnitelmiin niiden täydentämiseksi. Eurooppalaisten työmarkkinaosapuolten toimintapuitteet tasa-arvon edistämiseksi ovat tärkeä esimerkki tästä näkökohdasta, jonka pitäisi näkyä Eurooppa 2020 -strategiassa.

1.7 korostaa olevan tärkeää sisällyttää sukupuoliulottuvuus kaikkien seitsemän lippulaivahankkeen toteuttamiseen. Sen vuoksi on tarpeen tuntee miesten ja naisten erityiset ja erilaiset tilanteet seuraavilla aloilla: työmarkkinat ja elinikäinen oppiminen, kaiken tason koulutuksen saatavuus ja työllisyys, köyhyys ja syrjäytymisriskit, uuden digitaalisen teknologian saatavuus ja käyttö sekä osallistuminen koulutukseen, tutkimukseen ja tuotantoon kaikilla tasoilla ja erityisesti uusilla, kehittyvillä aloilla. ETSK suositaa, että on korostettava naisten digitaalisen lukutaidon parantamista, koska naisia on liian vähän tietotekniikan alan ammattiteissa. ETSK:n mielestä on välttämätöntä, että

⁽¹⁾ COM(2010) 2020 final.

⁽²⁾ COM(2010) 491 final, jäljempänä ”tasa-arvostrategia”.

komissio ja jäsenvaltiot hyödyntävät olemassa olevia sukupuolindikaattoreita ja ottavat käyttöön uusia aloilla, joilla niitä ei vielä ole.

1.8 katsoo, että kun otetaan huomioon nuorisotyöttömyyden ja koulun keskeyttämisen vakava tilanne useimmissa jäsenvaltioissa – nuorten miesten ja naisten tilanteen ollessa erilainen – sukupuolittomuuden tiiviimpi sisällyttäminen nuorisopolitiikojen kehittämiseen on hyvin tarpeellista.

1.9 kehottaa jäsenvaltioita ottamaan huomioon komission erityissuosituksen ja ryhtymään toimiin naisten työllisyystilanteen määrälliseksi ja laadulliseksi parantamiseksi kaikissa maissa. Sen vuoksi on tarpeen lisätä lapsille ja ikääntyneille tarjottavien kohtuuhintaisten julkisten palvelujen saatavuutta ja laatua, poistaa palkkakuilu sekä toteuttaa perhe-, yksityis- ja työelämän yhteensovittamisen mahdollistavia toimia (lisätä mahdollisuuksia isyyslomaan ja palkalliseen lomaan).

1.10 toistaa, että Eurooppa 2020 -strategian tulee yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa mahdollistaa ja tukea sopimuksia ja tehokkaita erityistoimia, joilla taataan raskaana olevien ja vastikään lapsen saaneiden naisten työterveys- ja työturvallisuus. ETSK kannatti komission ehdotusta toteuttaa toimia riittävän, vähintään 18 viikon mittaisen äitiysloman takaamiseksi ⁽³⁾.

1.11 katsoo, että koska kriisi on vaikuttanut ihmisten elämään ja pahentanut ihmisten yhteiseloon ja terveyteen liittyviä ongelmia, vaikkakin eri tavoin eri maissa, eri alueilla ja eri aloilla, on tarpeen kiinnittää erityishuomiota sellaisten toimien toteuttamiseen, joilla lievennetään kriisin kielteisiä vaikutuksia (stressi, väkivalta, häirintä työpaikalla ja kotona ⁽⁴⁾). Näin ollen on perustavan tärkeää edistää yhteisin toimin tasa-arvoa yhteiskunnassa, poistaa rakenteellinen eriarvoisuus ja muuttaa sukupuolirooleja ja -stereotyyppioita.

1.12 katsoo, että naisten roolin vahvistamisen päätöksenteossa tulee olla painopisteenä erityisesti niillä aloilla ja niissä yrityksissä, jotka ovat Eurooppa 2020 -strategian mukaan tulevaisuuden kannalta keskeisiä. Komitea antaa piakkoin lausunnon komission ehdotuksesta toteuttaa sitovia EU-tason toimia naisten osallistumisen lisäämiseksi.

1.13 panee huolestuneena merkille heikoimmassa asemassa oleville ja sosiaalisen syrjäytymisen ja köyhyyden vaarassa oleville ryhmille tarkoitettujen sosiaalipalvelujen ja sosiaaliturvan leikkaukset. Näin ollen Eurooppa 2020 -strategian puitteissa toteutettavissa toimissa tulee torjua erityisesti köyhyyden lisääntyvää naisistumista ja pyrkiä integroimaan naiset lyhyellä

aikavälillä työmarkkinoille pääsykannustimin, ja pitkällä aikavälillä toimin, jotka koskevat peruskoulutusta, uusien taitojen saatavuutta sekä uuden teknologian ja sellaisten uusien työjärjestelyiden hyödyntämistä, joilla sovitetaan yhteen työ- ja perhe-elämä. ETSK katsoo, että 60 vuotta jatkuneen Euroopan yhdenmiskehityksen jälkeen ei ole hyväksyttävää käyttää naisten ja miesten välistä pysyvää palkkakuilua 1.13 of the AC sopeuttamismuuttujana eikä hyväksyä työssäkäyvien naisten epävarman aseman vakiintumista. Komitea katsoo, että jäsenvaltioiden on viipymättä sisällytettävä kansallisiin uudistusohjelmiinsa toimenpiteitä, joilla edistetään naisten pääsyä vakaisiin töihin, joista maksetaan asianmukainen palkka ja eläke.

1.14 pitää ensisijaisen tärkeänä viestittää selkeästi asianomaisille osapuolille ja yhteiskunnalle yleisesti, että on tarpeen lisätä toimia tasa-arvon vahvistamiseksi edelleen, jotta Eurooppa 2020 -strategia ja tasa-arvostrategia voivat saavuttaa tavoitteensa. Sen vuoksi on tarpeen ensi tilassa lisätä ja tiivistää koordinaatioita ja yhteistyötä kaikkien unionin toimielinten – Euroopan parlamentin, komission ja neuvoston, Euroopan keskuspankin sekä ETSK:n ja alueiden komitean – sisällä ja välillä. Toiseksi tulee ottaa huomioon tasa-arvokysymykset kaikilla tasoilla näiden toimielinten kokoonpanossa ⁽⁵⁾ sekä jaostojen, ryhmien ja valiokuntien päivittäisessä työskentelyssä.

2. Johdanto

2.1 Eurooppa 2020 -strategiassa, joka hyväksyttiin vuonna 2010, määriteltiin kasvun etenemissuunnitelma Euroopan unionille monimutkaisessa taloudellisessa tilanteessa. Se enteili jo silloin taloudellisia ja poliittisia vaikeuksia, jotka nyt koettelevat unionia. Eurooppa 2020 -strategiassa määritetään joukko toimia, joiden avulla jäsenvaltiot voivat tehokkaasti ja yhtenäisesti vastata kriisin aiheuttamiin haasteisiin ja samanaikaisesti ottaa uudelleen käyttöön älykkäämmän, kestävämmän ja osallistavamman kasvun mallin.

2.2 Lisäksi otettiin käyttöön uusi talouden ohjausprosessi, niin kutsuttu eurooppalainen ohjausjakso, jotta voitaisiin ensinnäkin arvioida samanaikaisesti EU:n jäsenvaltioiden finanssi- ja rakennepolitiikkoja ja toiseksi mahdollistaa strategian toimeenpanon valvonta.

2.3 Samaan aikaan tasa-arvostrategiassa määritetään komission työohjelma sukupuolten tasa-arvon alalla. Tämä poliittinen ehdotus on jatkoa naisten ja miesten tasa-arvon etenemissuunnitelmalle (2006–2010) ⁽⁶⁾ ja on tähän mennessä tärkein yritys määritellä tasa-arvoon liittyvien strategisten tavoitteiden ja indikaattorien kokonaisuus.

⁽³⁾ EUVL C 277, 17.11.2009, s. 102–108.

⁽⁴⁾ EUVL C 351, 15.11.2012, s. 21–26.

⁽⁵⁾ ETSK:n kokoonpano: 343 jäsentä, joista 81 (23,6 %) naisia. Ryhmien kokoonpano: ryhmä I: 112 jäsentä, joista 22 (22,1 %) naisia; ryhmä II: 120 jäsentä, joista 32 (26,8 %) naisia; ryhmä III: 111 jäsentä, joista 27 (24,3 %) naisia.

⁽⁶⁾ COM(2006) 92 final ja EUVL C 354, 28.12.2010, s. 1–7.

2.4 EU on noudattanut vuodesta 1996 kaksitahoista lähestymistapaa tasa-arvoon: yhtäältä erityistoimien toteuttaminen olemassa olevan, naisiin kohdistuvan syrjinnän lopettamiseksi ja toisaalta sukupuoliulottuvuuden sisällyttäminen poliittiseen päätöksentekoon (7).

2.5 ETSK kannattaa periaatetta, että Eurooppa 2020 -strategian asianmukaisen täytäntöönpanon tulee olla samansuuntaista tasa-arvostrategian kanssa, jotta voidaan vastata tehokkaasti kriisin aiheuttamiin haasteisiin, sillä nämä strategiat vahvistavat toisiaan. Komitea yhtyy näin ollen Euroopan parlamentin asiaa koskevaan näkemykseen. Myös Eurooppa-neuvoston maaliskuussa 2011 hyväksymän Euroopan tasa-arvosopimuksen (8) mukaan nämä strategiat liittyvät kiinteästi toisiinsa, ja siinä kehoitetaan hyödyntämään yhdistetysti välineitä, joiden avulla voidaan voittaa kriisi.

3. Eurooppa 2020 -strategia – sukupuoliulottuvuuden analyysi

3.1 Sukupuolten tasa-arvoa ei käsitellä nimenomaisesti asiakirjan tekstissä, ei missään lippulaivahankkeessa eikä sitä mainita viidessä määrällisessä tavoitteessa lukuun ottamatta työllisyysasetta, jonka kohdalla kehoitetaan lisäämään naisten työssäkäyntiä. Tämä on vakavassa ristiriidassa Eurooppa 2020 -strategian alkuosassa mainittujen periaatteiden kanssa. Sen mukaan tasa-arvon kunnioittaminen on yksi perustekijöistä talouskriisin voittamiseksi samalla tavalla kuin taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen solidaarisuus, ympäristön kunnioittaminen ja kulttuurinen monimuotoisuus.

3.2 Eurooppalaiset eri toimielimet, kansalaisyhteiskuntaa edustavat organisaatiot ja työmarkkinaosapuolet olivat korostaneet laaja-alaisesti tarvetta sisällyttää tasa-arvo uuden toimintastrategian painopistealoihin ja pitää sitä kilpailukyvyyn ja kasvun keskeisenä tekijänä. Euroopan parlamentin mukaan tekstiin tuli sisällyttää naisten täysimittainen osallistuminen työmarkkinoille ja ammatilliseen koulutukseen sekä ohjelma, jonka tavoitteena on poistaa naisten ja miesten väliset palkkaerot.

3.3 Eurooppa 2020 -strategian muoto ei saanut yksimielistä kannatusta, ja sitä kritisoitiin eri syistä: sisältö on liian yleisluonteinen, rakenne on liian monimutkainen ja lähestymistapa liikaa talouteen keskittyvä ilman sosiaalisia näkökohtia. Edeltäviin työllisyysstrategioihin verrattuna siinä on selkeä taantuma tasa-arvon osalta. Ainoassa näkyvässä ja nimenomaisesti mainitussa näkökohdassa, joka on naisten työssäkäyntiaste,

(7) "Tasa-arvon valtavirtaistaminen: Tasa-arvon sisällyttäminen koko yhteiskunnan hallitsevaan suuntaukseen (valtavirtaistaminen), kaikille eri osa-alueille, jotta naiset ja miehet hyötyvät siitä yhtäläisesti. Se merkitsee toiminnan kaikkien vaiheiden – suunnittelun, toteuttamisen, seurannan ja arvioinnin – tarkastelua naisten ja miesten tasa-arvon edistämiseksi." Euroopan komissio, Tasa-arvon valtavirtaistamisen Equal-opas.

(8) EUVL C 155, 25.5.2011, s. 10–13.

unohdetaan selvästi työn laadulliset näkökohdat ja olemassa olevat erilaiset lähtötilanteet työmarkkinoilla. Jopa Lissabonin sopimukseen kirjatut, sukupuolen perusteella jaotellut määrälliset tavoitteet ovat hävinneet.

3.4 ETSK katsoo, ettei Eurooppa 2020 -strategia eikä tasa-arvostrategia pysty saavuttamaan tavoitteitaan, jos ei ryhdytä konkreettisiin toimiin naisten yhteiskunnallisten tilanteen ja työympäristön parantamiseksi. Heidän määrällistä ja laadullista potentiaaliaan tulee tukea, koska se on välttämätön edellytys Eurooppa 2020 -strategian eri aloilla. Ilman seitsemän lippulaivahankkeen puitteissa toteutettavia konkreettisia toimia on mahdotonta edistää Eurooppa 2020 -strategian painopistealoja: älykäs, kestävä ja osallistava kasvu ei voi toteutua ilman tasa-arvo-politiikkaa.

3.5 Eri jäsenvaltioiden uudistussuunnitelmissa tulee tunnustaa naisten työn lisäarvo talouselämässä – kuten henkilökohtaisten palveluiden ammatillistamisesta koituva lisäarvo (9) ja heidän kohtaamansa konkreettiset epäkohdat työmarkkinoilla (kaikkien ikäryhmien mahdollisuudet työntekoon kaikilla tasoilla, työura, jatkuvuus jne.), mutta myös yhteiskunnassa kaikkien niiden yhteiskunnallisten näkökohtien osalta, jotka ovat tasa-arvostrategian mukaan ratkaisevan tärkeitä. Kriisin voittamiseksi ja uusiin haasteisiin vastaamiseksi Eurooppa 2020 -strategian täytäntöönpanossa on otettava käyttöön erityisohjelmia, -suunnitelmia ja -toimia, joiden avulla voidaan edistää tasa-arvoa. Tämä ei ole mahdollista, jos ei tunneta kriisin vastaisten toimien vaikutuksia erilaiset lähtötilanteet huomioon ottaen.

3.6 ETSK on huolissaan konkreettisten toimien ja sukupuoli-indikaattoreiden puutteesta. Se estää Eurooppa 2020 -strategian edistymisen, tai edistymisen puutteen, seurannan ja arvioinnin. Eurooppalaisella ohjausjaksolla ei ole sen vuoksi tarpeellisia välineitä torjua eriarvoisuutta, kun otetaan huomioon erilaiset lähtökohdat naisten ja miesten elämässä eri maissa, sektoreilla ja elämänoilla.

3.7 Eurooppa 2020 -strategian tulee tarjota tehokkaat välineet, jotta voidaan arvioida naisten roolia unionin kasvun alalla ja yhteiskunnallista lisäarvoa, kuten korostetaan ETSK:n lausunnossa (10), jossa yhdytään Ruotsin puheenjohtajakaudella tehdyn tutkimuksen (11) tuloksiin. Tutkimuksessa tähdennetään muun muassa, että tasa-arvo työmarkkinoilla voisi lisätä jäsenvaltioiden bruttokansantuotetta (BKT) keskimäärin 27 prosenttia.

(9) EUVL C 21/39, 21.1.2011, s. 39.

(10) EUVL C 318, 23.12.2009, s. 15–21.

(11) *Gender equality, economic growth and employment*, Åsa Lönström (<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3988&langId=en>).

4. Naisten ja miesten tasa-arvon etenemissuunnitelman (2010–2015) painopistealat

4.1 Tasa-arvostrategia hyväksyttiin vuonna 2010, ja se on läheisessä yhteydessä Eurooppa 2020 -strategiaan kaikkien näkökohtien ja lippulaivahankkeiden osalta. Tämä pätee erityisesti tarkoituksenmukaisten kansallisten toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen teknisen tuen, rakennerahastojen ja tärkeimpien rahoitusvälineiden kuten tutkimuksen seitsemannen puiteohjelman avulla. Komissio seuraa edelleen työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja kansallisten politiikkojen arvioinnin yhteydessä jatkotoimien toteuttamista eriarvoisuuden vähentämiseksi ja naisten sosiaalisen osallisuuden lisäämiseksi.

4.2 Strategiassa viitataan myös miesten rooliin tasa-arvon edistämässä ja todetaan olevan tärkeää, että he osallistuvat tarvittavien muutosten toteuttamiseen naisten ja miesten rooleissa yhteiskunnassa sekä perhe- että työelämässä.

4.3 Tasa-arvostrategiassa esitetään naisten peruskirjassa määritellyillä viidellä painopistealalla toteutettavia toimia. Lisäksi strategiaan sisältyy monialaisten kysymysten osio: a) tasavertainen taloudellinen riippumattomuus; b) sama palkka samasta tai samanarvoisesta työstä; c) tasa-arvo päätöksenteossa; d) ihmisarvo, koskemattomuus ja sukupuoleen perustuvan väkivallan lopettaminen; e) sukupuolten tasa-arvo ulkoisissa toimissa; f) horisontaaliset kysymykset (sukupuoliroolit, lainsäädäntö, sukupuolten tasa-arvoon liittyvä hallintotapa ja sen välineet).

4.4 ETSK yhtyy komission näkemykseen, jonka mukaan EU:n välineitä, kuten yhtenäismarkkinoita, rahoitustukia ja ulkopoliittikan välineitä, tulee hyödyntää täysimittaisesti ongelmien ratkaisemiseksi ja Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden saavuttamiseksi. Se pitää kuitenkin tarpeellisen seurata tasa-arvostrategian periaatteiden noudattamisen ja Eurooppa 2020 -strategian tärkeimpien välineiden johdonmukaisuutta erityisesti seitsemän lippulaivahankkeen ja suuntaviivojen osalta, sillä ne toteutetaan sekä EU- että jäsenvaltiotasolla.

5. Sukupuoliulottuvuus seitsemässä lippulaiva-hankkeessa⁽¹²⁾

5.1 Uuden osaamisen ja työllisyyden ohjelma

5.1.1 ETSK on jo korostanut aiheesta ”Vuotuinen kasvuselitys” antamassaan lausunnossa⁽¹³⁾ muun muassa tarvetta painottaa nykyistä enemmän laadun merkitystä työpaikkojen luomisessa. Kriisin ja sen taloudellisten ja yhteiskunnallisten vaikutusten vuoksi unionin toimielinten ja jäsenvaltioiden tulee huolehtia siitä, että nykytilanteesta edetään edelleen tähän suuntaan

5.1.2 ETSK katsoo, että tämän lippulaivahankkeen toteuttamiseksi on tarpeen ottaa huomioon naisten nykytilanne työmarkkinoilla, sillä vaikka tällä hetkellä he muodostavat 44 prosenttia Euroopan aktiiviväestöstä, heidän tilanteensa on edelleen erilainen ja hauras eri tasoilla: alhaisempi työllisyysaste, palkkaerot, naisten keskittyminen joillekin aloille ja puuttuminen joiltakin, vähäinen osallistuminen uusien yritysten perustamiseen,

osa-aikatyö (75 prosenttia kaikista), määräaikaiset työsopimukset, asianmukaisten lastenhoitorakenteiden puute, vaikeudet työuralla, naisten vähäinen edustus vastuullisimmissa taloudellisissa ja yhteiskunnallisissa tehtävissä, epätasaiset erikoistumis- ja mahdollisuudet yleissivistävässä ja, ammatillisessa koulutuksessa ja yliopisto-opinnoissa.

5.1.3 Naisten työllisyysaste nousi 51 prosentista 62 prosenttiin vuosina 1997–2011. Heidän työnsä on keskittynyt erityisesti hyvin naisvaltaisille aloille, joihin sopeuttamistoimet ovat vaikuttaneet voimakkaasti. Euroopan unionia koetteleva talouskriisi, vaikkakin se vaikuttaa eri tavoin eri maissa, heikentää myös naisten tilannetta ja varovaista edistystä sukupuolten tasa-arvon alalla. ETSK:n mielestä tulisi toteuttaa tarpeellisia tukitoimia, jotta kriisin päättyessä työelämän eriarvoisuus ei olisi lisääntynyt.

5.1.4 Euroopan sosiaalirahaston tulee erityisesti suunnitella, seurata ja arvioida kaikkia jäsenvaltioissa toteutettuja toimia sen varmistamiseksi, että tasa-arvostrategian toteuttaminen etenee.

5.2 Nuoret liikkeellä

5.2.1 Tämä lippulaivahanke kattaa pääasiassa kaksi alaa: työllisyys ja koulutus. Sen sisältö liittyy kuitenkin läheisesti edelliseen: edistetään oppimiseen liittyvän liikkuvuuden lisäämistä, korkea-asteen koulutuksen nykyaikaistamista, arkioppimisen ja epävirallisen oppimisen kehittämistä ja validointia sekä tuloksellisten ja pitkäaikaisten investointien suuntaamista yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen.

5.2.2 ETSK:n mielestä nuorten työttömyysaste on yksi Euroopan suurimmista huolenaiheista. Se on tällä hetkellä 20 prosenttia. Nuorten naisten työttömyysaste on vielä korkeampi erityisesti heikon koulutuksen saaneilla naisilla.

5.2.3 Äitiyden tai isyyden vaikutukset työmarkkinoilla ovat hyvin erilaiset. Naisista, joilla on alle 12-vuotiaita lapsia, on työelämässä vain 64,7 prosenttia, kun miehillä vastaava luku on 89,7 prosenttia. Nämä seikat ja erot voimistuvat silloin, kun lapsia on enemmän. Esikoulurakenteiden puuttuminen ja kotitöiden jakaminen epätasaisesti aiheuttavat työ- ja yksityiselämän yhdistämisen ongelman, joka on vakava este naisten työuralla etenemiselle.

5.2.4 Neuvoston Barcelonassa vuonna 2002 asettamat esikoulurakenteiden saatavuutta koskevat tavoitteet on saavutettu vain harvoissa jäsenvaltioissa, ja nykytilanteessa, kun näitä julkisia palveluja karsitaan, tilanne uhkaa pahentua.

5.2.5 Toinen huolestuttava seikka on sellaisten nuorten naisten määrä, jotka eivät opiskele eivätkä käy työssä eivätkä ole oppisopimuskoulutuksessa. Eurostatin mukaan tässä tilanteessa on 20 prosenttia naisista ja 13 prosenttia miehistä. Koulunkäynnin keskeyttäneiden määrän vähentäminen on yksi Eurooppa 2020-strategian tavoitteista, johon tällä hankkeella pyritään.

⁽¹²⁾ ETSK on antanut lausunnon kustakin niistä.

⁽¹³⁾ EUVL C 132, 3.5.2011, s. 26–28.

5.2.6 ETSK katsoo, että tämän lippulaivahankkeen toteuttamiseksi on tarpeen ottaa huomioon haavoittuvassa asemassa olevien nuorten naisten nykytilanne, sillä jo aiemmin mainittujen seikkojen lisäksi siihen vaikuttavat seuraavat tekijät: heikko peruskoulutus, vähäisemmät mahdollisuudet saada ammatillista koulutusta, jota tarvitaan uudessa osaamisyhteiskunnassa, ammattipätevyyden riittämätön validointi ja uraohjauksen puute sekä erityiset taloudelliset ongelmat yrityksen tai itsenäisen ammatinharjoittamisen aloittamisvaiheessa. Kaikki tämä edellyttää erityisesti nuorille naisille suunnattuja toimia.

5.3 Euroopan köyhydentorjuntafoorum

5.3.1 Lippulaivahankkeessa ehdotetaan seuraavaa: suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia, joilla edistetään kaikkein haavoittuvimpia ryhmiä koskevia sosiaalisia innovaatioita, erityisesti tarjoamalla innovatiivisia koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia vähäosaisille yhteisöille, torjuntaa syrjintää (esim. vammaisten syrjintää) ja laaditaan uusi toimintasuunnitelma maahanmuuttajien kotouttamiseksi, jotta he voivat hyödyntää mahdollisuuksiaan täysimääräisesti. Lisäksi siinä ehdotetaan, että toteutetaan sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmien riittävyyden ja kestävyuden arviointi ja määritetään keinoja, joilla voidaan varmistaa terveydenhoitopalvelujen parempi saatavuus. ETSK suhtautuu varauksellisesti sosiaalisen innovoinnin käsitteeseen. Sitä koskevat kokeilut ovat luonteeltaan hajanaisia ja siten vaikeasti sovellettavissa. Sosiaalinen innovointi liittyy sekä lainsäädännön toissijaisuusperiaatteeseen että oikeudenmukaisuuden sosiologiseen käsitteeseen. Pienen ryhmän ilmaisemaan tarpeeseen annettu paikallinen ratkaisu voi olla hyödyllinen, mutta sillä ei voida korvata sosiaalisen suojelun kollektiivisten järjestelmien tarjoamaa yhdenvertaisuutta ja oikeutta⁽¹⁴⁾.

5.3.2 Eurooppa 2020 -strategiassa vahvistetaan, että jäsenvaltioiden tulee määrittää ja toteuttaa toimenpiteitä, joilla puututaan erityisten riskiryhmien olosuhteisiin, ja hyödyntää sosiaaliturva- ja eläkejärjestelmiään täysimääräisesti asianmukaisen toimeentulotuen ja terveydenhoidon varmistamiseksi, jotta voidaan taata sosiaalinen koheesio. Työttömyysasteen ja työmarkkinoiden ulkopuolelle jättäytymisasteen lisääntyminen, taloudellinen epävarmuus, alhaiset palkat, säästötoimet ja sosiaalipalvelujen ja perhetukien leikkaukset vaikuttavat erityisesti naisiin. Tämä koskee ensinnäkin naisia työntekijöinä, sillä julkissektori on naisvaltainen, ja sen työpaikkojen ja palvelujen väheneminen vaikuttaa naisiin suoraan. Toiseksi tilanne vaikuttaa naisiin kahtalaisesti kansalaisina ja palvelujen käyttäjinä, sillä yleishyödyllisten palvelujen leikkaukset vaikuttavat juuri naisiin, jotka ovat näiden palvelujen pääasiallisia käyttäjiä.

5.3.3 Euroopassa yli 70 prosenttia matalapalkkaisista työntekijöistä on naisia. Valtaosassa jäsenvaltioita 17 prosenttia naisista elää köyhydessä, ja miesten vastaava luku, joka sekin on huolestuttava, on 15 prosenttia. Köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen kulkevat käsi kädessä työmarkkinoilta syrjäytymisen kanssa. Sen vuoksi työuran keskeytyksillä ja epävarmoilla työsuhteilla, jotka ovat hyvin yleisiä naisilla ja erityisesti vähän koulutetuilla naisilla, on välittömiä haittavaikutuksia ja myös keskipitkän ja pitkän aikavälin haittavaikutuksia.

5.3.4 Määrärahaileikkaukset ja kriisi vaikuttavat erityisesti yksinhuoltajaperheisiin, leskiin, vammaisiin naisiin, sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreihin, ikääntyneisiin naisiin ja maahanmuuttajainaisiin, ja he ovat muita suuremmissa sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa, mikäli heitä ei suojella ja tueta erityistoimin.

5.4 Eurooppalainen digitaalistrategia

5.4.1 Aloitteen tavoitteena on edistää tietotekniikan ja etenkin internetin saamista kaikkien Euroopan kansalaisten ulottuville ja käyttöön erityisesti toteuttamalla ohjelmia digitaalisen lukutaidon ja esteettömyyden lisäämiseksi.

5.4.2 Sen vuoksi jäsenvaltioiden tulee laatia nopeita internetyhteyksiä koskevia toimintastrategioita ja kohdistaa julkisia varoja, myös rakennerahastojen kautta, alueille, joilla kaikkialle ei saada nopeita yhteyksiä yksityisin investoinnein, sekä edistää nykyaikaisten helppopääsyisten verkkopalvelujen käyttöä (esim. hallinto, terveyspalvelut, älykäs koti, digitaaliset taidot, turvallisuus)⁽¹⁵⁾.

5.4.3 ETSK on huolissaan sukupuolen perusteella jaoteltujen tilastojen puutteesta, sillä sen vuoksi ei voida selvittää naisten tilannetta uuteen teknologiaan liittyvillä ammattialoilla eikä sen käyttöastetta. Olisi tärkeää tehdä asiaa koskevia tutkimuksia, jotta voitaisiin selvittää, mikä on naisten tilanne myös palvelujen käyttäjinä. Näin voitaisiin kohdentaa täsmällisemmin Eurooppa 2020 -strategiassa ehdotettua tietoa ja koulutusta.

5.5 Innovaatiounioni

5.5.1 Lippulaivahankkeen tarkoituksena on muun muassa edistää ja vahvistaa koulutuksen, yritysmaailman sekä tutkimuksen ja innovoinnin välisiä yhteyksiä sekä edistää yrittäjyyttä. Jäsenvaltioiden tulee uudistaa kansallisia ja alueellisia T&K-järjestelmiä huippuosaamisen ja älykkään erikoistumisen edistämiseksi, asettaa osaamiseen liittyvät menot etusijalle, vahvistaa yliopistojen, tutkimuksen ja yritysten välisiä yhteyksiä, varmistaa, että luonnontieteellisen, matemaattisen tai insinööritutkimuksen suorittaneita on riittävästi, ja keskittää koulujen opetussuunnitelmat luovuuteen, innovointiin ja yrittäjyyteen.

5.5.2 Naisilla voi ja täytyy olla keskeinen rooli tässä prosessissa. Vuonna 2010 noin 60 prosenttia yliopistotutkimuksen suorittajista oli naisia, ja kuitenkin tämä ei näy heidän sijoittautumisessaan työmarkkinoille. Lisäksi naiset perustavat nykyään yhden kolmesta uudesta yrityksestä, muodostavat 13,7 prosenttia pörssissä noteeratuista suurimpien yritysten hallitusten jäsenistä ja vain 3 prosenttia niiden puheenjohtajista.

⁽¹⁴⁾ EUVL C 143, 22.5.2012, s. 88–93.

⁽¹⁵⁾ EUVL C 318, 29.10.2011, s. 9–18.

5.5.3 Useimmissa maissa esiintyy yhä horisontaalista sukupuolierottelua koulutusalan mukaan: luonnontieteet, insinöörityeet, matematiikka, tekniikka. Nämä opintoalat ovat lisäksi talous- ja tutkimusmaailman vastuuhenkilöiden, erityisesti maisterien ja tohtorien, yhteistyön etuoikeutettu ala, jolle naisten on vaikeampi päästä. Sen vuoksi ETSK pitää välttämättömänä toteuttaa toimia näiden esteiden vähentämiseksi.

5.5.4 Naiset ovat edelleen aliedustettuja tiedemaailman sekä yritysten ja palvelualan päätöksenteossa. Yliopistojen korkeissa viroissa on naisia vain 18 prosenttia. Työtilaisuuksien ja tutkimusmäärärahojen jaon avulla tulee taata naisten edistyminen alalla ja lisätä eurooppalaisen yhteiskunnan kestävä kehityksen mahdollisuuksia.

5.6 Resurssitehokas Eurooppa

5.6.1 Lippulaivahankkeen tavoitteena on muun muassa hyväksyä ja toteuttaa energiatehokkuuden tarkistettu toimintasuunnitelma ja edistää huomattavaa resurssitehokkuusohjelmaa, jolla tuetaan pk-yrityksiä ja kotitalouksia, rakennerahastovaroilla ja muilla varoilla, jotta voitaisiin saada uutta rahoitusta olemassa olevien erittäin onnistuneiden innovatiivisten investointisuunnitelmamallien avulla; tällä tavoin pyritään muuttamaan kulutus- ja tuotantomalleja.

5.6.2 Energia ja ympäristö eivät ole sukupuolineutraaleja aloja: muun muassa energian käyttö, juomaveden saanti, kierrätys, lämmönlähteet asuntojen lämmittämiseen ja sähkönjakeluun sekä ympäristönsuojelu ovat esimerkkejä, jotka osoittavat, että naisilla on olennaisen tärkeä rooli näillä aloilla. Kulutusmallien muuttaminen on mahdotonta, ellei suunnitella tosiasioiden konkreettiseen tuntemukseen perustuvia erityistoimia, jotka suunnataan eriytetysti eri kohderyhmille ja pääasiassa naisille.

5.6.3 Tämän on todennut myös työllisyyttä, sosiaalipolitiikkaa, terveyttä ja kuluttaja-asioita käsittelevä neuvosto vuoden 2012 kesäkuussa antamissaan päätelmissä, joissa korostetaan naisten erityisroolia kestävässä kehityksessä. ETSK yhtyy neuvoston päätelmissä esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan naisilla voi olla keskeinen vaikutus ympäristöä koskeviin päätöksiin, erityisesti ilmastonmuutosta koskevan politiikan osalta. Tämä tarjoaa naisille uuden mahdollisuuden, sillä heillä voi olla keskeinen rooli ja he voivat parantaa henkilökohtaista ja taloudellista tilannettaan osallistamalla uuteen ja orastavaan vihreään talouteen, joka on kehityksen ja työpaikkojen luomisen kannalta elintärkeä ala.

5.6.4 Yritysmaailmassa vertikaalinen syrjintä on tällä alalla edelleen yleistä. Vaikka tällä hetkellä johtotehtävissä on 33 prosenttia naisia, kun vuonna 2001 heitä oli 31 prosenttia, valtaosa heistä toimii palvelu- ja kaupallisella alalla ja huomattavasti vähemmän valmistusteollisuudessa, rakennus- tai energia-alalla.

5.6.5 On vain hyvin vähän tutkimusta ja tietoja, joiden perusteella voitaisiin selvittää naisten ja miesten eri tilanteet ja tarvittavat toimet naisten osuuden kasvattamiseksi tässä kestävä kehityksen prosessissa. ETSK:n näkemyksen mukaan on tärkeää investoida, mutta myös pyrkiä stereotyyppien poistamiseen, tarjota ratkaisuja ja edistää positiivisia toimia, sillä kyseessä on kasvava ala ja jos lähtötilanne on syrjivä, on olemassa sosiaalisten erojen ja kuilun suurenemisen vaara.

5.6.6 Yksi tasa-arvostrategian painopistealoista on toiminta EU:n ulkosuhdepolitiikassa, johon kuuluvat ensinnäkin yhteistyöohjelmat naapurialueiden kanssa unionin naapuruuspolitiikan puitteissa ja erityisesti Euro-Välimeri-alueen alueiden kanssa ja toiseksi EU:n toiminta kansainvälisillä foorumeilla. Kolmansista maista tullessiin maahanmuuttajanaisiin, Euroopan unionin sisällä muuttaneisiin naisiin ja naapurimaista tullessiin naisiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. On huolestuttavaa, että Rio+20-konferenssissa epäonnistuttiin kestävä kehityksen ja naisten oikeuksien takaamisessa. Kriittiset aiheet, kuten terveyden ja seksuaalista terveyttä ja lisääntymisterveyttä koskevien oikeuksien yhteys, naisten oikeudet maan omistuksessa ja perimisessä, ilmastonmuutos ja ympäristömyönteiset työpaikat, eivät edistyneet lainkaan.

5.7 Globalisaation aikakauden teollisuuspolitiikka

5.7.1 Tällä lippulaivahankkeella on perustava rooli sisällytetäessä tasa-arvostrategiaan sukupuolinäkökohdat: palkkauksen avoimuus, samapalkkaisuutta edistävät aloitteet sekä toimet naisten kannustamiseksi muihin kuin perinteisiin työpaikkoihin ovat joitakin strategiassa ehdotettuja keskeisiä toimia, jotka synnyttävät synergiaikutuksia tämän lippulaivahankkeen kanssa.

5.7.2 Miesten ja naisten palkkaerot ovat Euroopassa keskimäärin 17 prosenttia siten, että ne vaihtelevat maittain 5 ja 31 prosentin välillä. On olemassa monia toisiinsa liittyviä tekijöitä, jotka aiheuttavat tämän tilanteen: muun muassa naisvaltaisten alojen työn alhaisempi arvostus, voimakas ammatillinen eriytyminen sekä työuran keskeyttäminen eri syistä. Nyt kriisikäynnä tilanne huononee.

5.7.3 Työllisyysasteen ja palkkojen välinen kuilu on pienentynyt joissakin tapauksissa, mutta valitettavasti se ei johdu naisten työllisyysasteen ja palkkauksen paranemisesta, vaan kyse on vähemmistöisestä miesvaltaisilla aloilla (rakennusala, valmistusteollisuus, rahoitusala), mikä johtuu suoraan kriisistä. ETSK muistuttaa, että EU:n toiminnasta tehdyssä sopimuksessa vahvistetaan yhdeksi Euroopan yhdentämisen tavoitteeksi "elin- ja työolojen kohentaminen siten, että olojen yhtenäistäminen olisi mahdollista niitä kohennettaessa" ⁽¹⁶⁾, ja tämän tulisi koskea kaikkia.

⁽¹⁶⁾ 151 artikla.

5.7.4 ETSK:n mielestä on tärkeää toteuttaa elvytystoimia näiden vaikeuksissa olevien alojen kasvun tukemiseksi ja samanaikaisesti torjua ammatillista eriytymistä. Erityisesti tulee lisätä naisten osallistumista tieteen, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan aloilla. Lisäksi tulee parantaa erittäin naisvaltaisten alojen, kuten kotitaloustyön, terveydenhuoltopalvelujen ja hoivatyön arvostusta.

6. Sukupuoliulottuvuus kansallisissa uudistussuunnitelmissa ja eurooppalaisessa ohjausjaksossa

6.1 Talouspolitiikan eurooppalainen ohjausjakso on uusi väline, josta jäsenvaltiot ovat sopineet voidakseen valvoa Eurooppa 2020 -strategian toteuttamista. Euroopan tasa-arvosopimuksessa suositetaan tasa-arvonäkökohdan sisällyttämistä ja tasa-arvopoliitiikan edistämistä kehitettäessä ja toteutettaessa kansallisia uudistussuunnitelmia. Siinä kehoitetaan niin ikään komissiota ja neuvostoa noudattamaan sukupuolinäkökulmaa vuotuisessa kasvuselvytyksessä, päätelmissä ja maakohtaisissa erityissuosituksissa.

6.2 Vuoden 2012 huhtikuussa 12 jäsenvaltiolle annettiin maakohtaiset erityissuosituksia, joissa kansallisiin toimintasuun-

nitelmiin sisällytetään sukupuoliulottuvuus. Komissio on ehdottanut ja ETSK kannattaa konkreettisia uudistuksia seuraavilla aloilla: lisätään naisten osallistumista työmarkkinoille, parannetaan koko päivän auki olevien päiväkotien ja koulujen paikkojen saatavuutta ja laatua sekä parannetaan ikääntyneiden ja muiden huollettavien henkilöiden hoitopalvelujen saatavuutta.

6.3 Valtaosalla suosituksista tavoitellaan naisten työllisyysasteen nostamista, mutta niissä ei oteta huomioon esteitä, jotka haittaavat palkan ja työehtojen kannalta laadukkaan työn takaimista ja perhevastuiden yhdenvertaista jakamista miesten kanssa. Vain yhdelle maalle, Itävalle, suositettiin sukupuolten väliseen palkkakuiluun puuttumista, vaikka se vallitsee kaikissa jäsenvaltioissa.

6.4 ETSK:n näkemyksen mukaan eräät suositukset ovat huolestuttavia, sillä niillä voi olla kielteisiä vaikutuksia tasa-arvoon: suositukset, jotka koskevat eläkeuudistusta, ehdotukset palkkojen ja eläkkeiden tarkistusmekanismien tarkistamiseksi, eläkeiän korotukset ottamatta huomioon odotettavissa olevaa elinaikaa terveenä sekä ehdotus pariskunnan toisille tuloille myönnettävien verokannustimien käyttöönottamiseksi.

Bryssel 17. tammikuuta 2013

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Staffan NILSSON